

Formative Assessment: Improving Learning in Secondary Classrooms

Summary in Hungarian

Formatív értékelés: A tanulás javítása a középiskolai osztályokban

Összefoglalás magyarul

Az értékelés az oktatási folyamat szerves része. Az értékelés legszembetűnőbb fajtái a tanulók tudását tesztekkel és vizsgákon lemérő minősítő értékelések vagy az iskolák elszámoltatása a tanulói teljesítményről. Az értékelés azonban lehet „fejlesztő” is. A fejlesztő értékelés a fejlődés és a megértés gyakori, interaktív módszerekkel történő értékelését jelenti, ami lehetővé teszi, hogy a pedagógus olyan tanítási módszereket alkalmazzon, amelyek jobban megfelelnek a felismert tanulói igényeknek.

A fejlesztő értékelés abban különbözik a minősítő értékeléstől, hogy a fejlesztő folyamat során összegyűjtött információk nem arra szolgálnak, hogy összefoglaló képet adjanak a teljesítményről, hanem a fejlődés megtervezésére használják fel. A fejlesztő értékelés elvei az iskola és a szakpolitika szintjén is alkalmazhatók a fejlesztést igénylő területeknek a meghatározására és a konstruktív intézmény- és programértékelés kultúrájának elterjesztésére. Vizsgálatok kimutatták, hogy a magas szintű tanuló teljesítmény ösztönzésének leghatékonyabb stratégiája a fejlesztő értékelés. Emellett a tanulói eredmények méltányosságának javításában és a tanulási készségek a kialakításában is fontos szerepet tölt be. A fejlesztő értékelést azonban nem gyakorolják szisztematikusan. Különösen így van ez a középfokú oktatás alsó szintjén – amellyel ez a tanulmány foglalkozik – ahol az innováció és a változás akadályai sok esetben nehezen küzdhetők le. Ilyen akadályok az osztályteremben alkalmazott fejlesztő értékelés és az iskolák elszámoltatására alkalmazott, külvilág számára jól látható minősítő vizsgák között észlelt feszültségek (a tanárok gyakran a vizsgákra készítik fel), valamint az értékelés rendszerszintű, iskolai és osztálytermi megközelítései közötti kapcsolat hiánya.

Ez a tanulmány a fejlesztő értékelés osztálytermi és iskolai szintű gyakorlatát vizsgálja nyolc oktatási rendszerben, Angliában, Ausztráliában (Queensland), Dániában, Finnországban, Kanadában, Olaszországban, Skóciában és Új-Zélandon. Az osztálytermi szintű gyakorlat ezúttal az OECD kutatásokban megszokottnál nagyobb mértékben kerül a figyelem középpontjába. Ennek a megközelítésnek a segítségével a tanulmány az egyes országok gyakorlata alapján körvonalazza a fejlesztő értékelés fogalmát, és elemzi azt,

hogyan a fejlesztő értékelés használatát támogató politikák milyen irányban fejlődhetnek. Javaslatot tesz arra is, hogy a szakpolitika milyen módon támogathatná még jobban a fejlesztő értékelés gyakorlatának szélesebb körű elterjedését.

A tanulmány három fő részből áll:

- Az **I. rész**ben az OECD elemzi az esettanulmányok megállapításait és a fejlesztő értékelésről szóló nemzetközi kutatásokat. A legfontosabb megállapítások alább, az alcímek alatt olvashatók.
- A **II. rész** a résztvevő országokban készült esettanulmányokat mutatja be. Az esettanulmányokhoz olyan iskolákat választottak, melyek hasznos példákul szolgálnak a fejlesztő értékelés eredményes alkalmazására, és így érzékeltetik a lehetőségeket. Az esettanulmányok, bár fellelhetők bennük közös elemek, a tanítás és tanulás különböző megközelítéseinek széles skáláját mutatják be. Ilyen például a Skóciában folyó kooperatív tanulási program, a québeci iskola, mely az IKT használatának a középpontba állításával formálja át a tanítást és tanulást, a maori diákok kulturális és tanulási igényeinek kielégítésére kialakított új-zélandi program, valamint a dán iskolák demokráciára nevelő módszerei. Az esettanulmányok mindegyike az iskolák működési környezetét adó szakpolitikai háttér áttekintésével kezdődik, majd bemutatja az osztályteremben folyó tanítás és értékelés jellemzőit, és megvizsgálja, hogy az iskolavezetők hogyan irányították a változási folyamatokat iskolájukban.
- A **III. rész** az angol, francia és német szakirodalom ismertetését tartalmazza, a saját hagyományok kontextusába helyezve a fejlesztő értékeléssel kapcsolatos kutatásokat. Az angol szakirodalom Paul Black és Dylan Wiliam által írt ismertetése összefoglalja a nagyhatású 1998-as megállapításaikat, valamint későbbi a tapasztalataikat, melyeket a kutatások gyakorlatba történő átültetését célzó, pedagógusokkal együtt végrehajtott kísérleti program során szereztek. Megállapítják, hogy ahhoz képest, hogy milyen sokat tudunk az eredményes tanulást elősegítő osztálytermi környezetről, kevésbé tudjuk azt, hogy ez hogyan valósítható meg szélesebb körben. Linda Allal és Lucie Mottier-Lopez a francia nyelvű szakirodalom ismertetése során külön hangsúlyt kap a „szabályozás” (hogyan szervezik a tanárok a tanulást a tanulók számára és a tanulókkal együtt). Hangsúlyozzák, hogy a diákoknak adott visszajelzések mellett az is fontos, hogy a pedagógus a tanítás során alkalmazkodjon a változatos tanulói igényekhez, és biztosítsa a tanulók számára az önértékelés készségét és eszközeit. Olaf Köller ismertetőjében a német oktatáspszichológiai szakirodalmat térképezi fel, mely elsősorban azt vizsgálja, hogy a tanulók hogyan reagálnak a fejlesztő értékelés egyik fő eleme, a visszacsatolás különböző formáira. Rámutat, hogy az egyéni haladásra és az egyéni tanulási célok elérése vonatkozó visszajelzés hatásosabb, mint a többi tanulóval való összehasonlítás.

A fejlesztő értékelés fogalmának bemutatása

Az *I. fejezet* meghatározza a fejlesztő értékelés fogalmát, és bizonyítja, hogy eredményesen használható a tanulói teljesítmény, az oktatás méltányossága és a tanulási képesség javítására. A fejezet azt állítja, hogy a fejlesztő értékelés elvei az osztálytermi szinttől kezdve a rendszerek bármely szintjén alkalmazhatók a fejlesztést igénylő területek

meghatározására, illetve a hatékony és konstruktív értékelés kultúrájának elterjesztésére. A fejezet a tanulmány céljának és módszertanának áttekintésével fejeződik be.

A különböző szakpolitikai megközelítések vizsgálata

A 2. fejezet azokat a különböző szakpolitikákat mutatja be, melyeket az esettanulmányokban szereplő országok a fejlesztő értékelés szélesebb körű gyakorlásának támogatására dolgoztak ki. A tanítás és értékelés felfogásának rendszerszintű átalakításához erős szakpolitikai vezetésre, a képzésbe, a szakmai fejlődést biztosító és innovációs programokba való komoly beruházásra, valamint megfelelő szakpolitikai ösztönzőkre van szükség. A fejezet egy sémát alkalmaz a szakpolitikai megközelítések elemzésére. Van, ahol *jogszabályokkal* segítik elő, támogatják, és teszik prioritássá a fejlesztő értékelés alkalmazását. Másutt erőfeszítéseket tettek arra, hogy a *minősítő értékelésből származó adatokat fejlesztő célokra való felhasználását*. Arra is van példa, hogy az eredményes tanításra és fejlesztő értékelésre vonatkozó *útmutatókat* a nemzeti tantervbe és más oktatási dokumentumokba ágyazták be, majd *eszközöket és mintákat biztosítottak* az eredményes fejlesztő értékelés módszereinek támogatására. Léteznek komoly *beruházások különleges kezdeményezésekbe és innovációs programokba*, melyek a fejlesztő értékelés szemléletét alkalmazzák. A *pedagógusok szakmai fejlődésébe* történő beruházásra is van példa. Minden országnak tovább kell erősítenie ezt a sokszínűséget, és komoly beruházásokat kell foganatosítaniuk, ha a rendszer egészére kiterjedő, valódi változásokat akarnak előidézni a tanításban és értékelésben.

A fejlesztő értékelés elemeinek ismertetése

A 3. fejezet azt vizsgálja, hogy a fejlesztő értékelés mely elemei azonosíthatók az esettanulmányok és a nemzetközi szakirodalom alapján. Az osztálytermi gyakorlat következetesen felbukkanó hat eleme a következő:

- Olyan kultúra kialakítása az osztályteremben, mely ösztönzi az interakciót és az értékelési eszközök használatát.
- A tanulási célok meghatározása és az e célok elérése felé való egyéni haladás nyomon követése.
- Változatos tanítási módszerek alkalmazása a tanulók eltérő igényeinek kielégítése érdekében.
- Változatos módszerek alkalmazása a diákok tanulásának értékelésére.
- A tanulói teljesítménnyel kapcsolatos visszajelzés, az azonosított igényekhez való alkalmazkodás a tanításban.
- A tanulók aktív részvétele a tanulási folyamatban.

Mind a nyolc országnál megfigyelhető, hogy az esettanulmányokban szereplő iskolák tanárai a fejlesztő értékelés mind a hat elemét beépítették a mindennapi gyakorlatba, ezek határozzák meg a tanítás és tanulás kereteit. Sokan számoltak be arról, hogy alapvető változtatásokat hajtottak végre a tanításban – a tanulókkal való érintkezésükben, a tanulási helyzetek kialakításában, abban, ahogy a diákokat a tanulási célok elérése felé

vezetik, sőt még abban is, ahogy a tanulói sikerről gondolkodnak. A kutatások rámutatnak, hogy a tanulói teljesítményre tett hatás szempontjából az is fontos, hogy a pedagógus *hogyan* alkalmazza az egyes elemeket.

A fejlesztő értékelés gyakorlatának elemzése

A 4. fejezet életből vett példákkal írja le a fejlesztő értékelés egyes elemeinek megjelenését gyakorlatban. A különböző környezetekből származó példák segítenek elmozdítani a fejlesztő értékelés bemutatását az általános elvektől a fejlesztő szemlélet hatására bekövetkező változások kézzelfogható megismerése felé. A fejezet azokat a konkrét módszereket és technikákat írja le, melyeket a tanárok használtak az osztálytermi interakció fokozására, a tanulók tanulásának pontosabb mérésére és önértékelési készségeik, illetve az egymás értékeléséhez szükséges készségek fejlesztésére. A fejlesztő értékelés kemény munkát igényel, és a pedagógusnak meg kell változtatnia saját és a tanulók szerepéről alkotott nézeteit.

Az iskolai és osztálytermi szintű előnyök és akadályok bemutatása

Az 5. fejezet azoknak az oktatással foglalkozó szakembereknek az aggályaival foglalkozik, akik kételkednek abban, hogy a tanárok és az iskolák általában véve képesek lennének a logisztikai problémák dacára is felvállalni a fejlesztő értékelést. A fejezet az esettanulmányok anyagából merítve mutatja be azt, hogy a pedagógusok a különböző technikákkal való kísérletezést követően egyszerű és eredeti megoldásokat tudtak találni olyan problémákra, mint a nagy osztálylétszám vagy a terjedelmes tantervi követelmények. Némi tapasztalatszerzés után a nehezebben kezelhető tanulókkal is használni kezdték a fejlesztő értékelés módszereit. A fejezet megvizsgálja az iskolavezetők változások kezdeményezésében, elmélyítésében és fenntartásában betöltött nélkülözhetetlen szerepét is.

Az oktatáspolitikai kihívások leküzdése

A 6. fejezet azt vizsgálja, hogy az esettanulmányok megállapításai milyen következményekkel járnak a szakpolitikára nézve, és meghatározza azt, hogy a szakpolitika hogyan könnyítheti és ösztönözheti a fejlesztő értékelés szélesebb körű alkalmazását. A tanítás és az értékelés rendszerszintű megváltoztatásához erős szakpolitikai vezetésre van szükség. Ez annyit jelent, hogy az oktatásirányítóknak és az oktatási szakembereknek következetesen hangsúlyozniuk kell a színvonalas tanítás és tanulás, a változatos tanulói igényekhez való alkalmazkodás és a tanulási készségek fejlesztésének fontosságát. A tanítást és tanulást középpontba állító szakpolitikának fel kell ismernie e folyamatok összetettségét, figyelmének a *tanulás* folyamatára kell irányulnia, és eredménymérések, mutatók széles skálájára támaszkodva kell jobban megismernie, hogyan teljesítenek az iskolák és a tanárok. A fejezet hat szakpolitikai elvet fejt ki:

- A tanítás és tanulás középpontba állítása.
- A minősítő és fejlesztő értékelés összehangolása.

- Az osztályterem, az iskola és a rendszer szintjén gyűjtött adatok összekapcsolása, és fejlesztő céllal történő felhasználása az egyes szinteken folyó fejlesztésre.
- Beruházás a fejlesztő értékelést szolgáló képzésbe, és a fejlesztő értékelés támogatása.
- Az innováció ösztönzése.
- Szorosabb kapcsolat kiépítése a kutatás, a szakpolitika és a gyakorlat között.

© OECD 2004

Ez az összefoglalás nem hivatalos OECD fordítás.

Ez az összefoglalás abban az esetben másolható,
ha megemlítsére kerül az OECD szerzői joga és az eredeti kiadvány címe.

**A többnyelvű összefoglalások az eredetileg angol ill. francia nyelvű
OECD kiadványok kivonatos fordításai.**

**Az OECD Online Könyvesboltban díjmentesen állnak rendelkezésre.
www.oecd.org/bookshop/**

További információ kérhető a Közügyi és Kommunikációs Igazgatóság
Jogi és Fordítási Csoportjától.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Látogasson el honlapunkra: www.oecd.org/rights/

